

روانشناسی کودکان استثنایی

(پرندگان بی بال)

نویسنده‌گان:

امیرحسین مهدی مقدم

حانیه گرمابی

سحر نورآبادی

حدیث مهدی مقدم

عنوان و نام پدیدآور	: روانشناسی کودکان استثنایی (پرندگان بی بال) / نویسنده‌گان امیرحسین مهدی مقدم... [و دیگران]؛ ویراستار صبورا نوری، کبیر.
مشخصات نشر	: گرگان: انتشارات نوروزی ، ۱۴۰۱ ، ۹۷۸ ص.
مشخصات ظاهری	: شابک ۹۷۸-۶۲۲-۰۲-۲۲۰۴-۰
وضیعت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: نویسنده‌گان امیرحسین مهدی مقدم، حاتمه گرمایی، سحر نورآبادی، حدیث مهدی مقدم.
یادداشت	: کتابنامه: ص. ۱۷۷ - ۱۷۸
موضوع	: کودکان استثنایی
شناسه افزوده	: Exceptional children
رد پندی کنگره	: کودکان استثنایی — روان‌شناسی
رد پندی دوبوی	: Exceptional children -- Psychology
شماره کتابشناسی ملی	: -۱۳۸۰ : مهدی مقدم، امیرحسین،
اطلاعات رکورد کتابشناسی	: ۵۷۷۳HQ : ۱۵۵/۶۹۹ : ۸۷۷۷۸ : فیبا

روانشناسی کودکان استثنایی (پرندگان بی بال)

تالیف: امیرحسین مهدی مقدم / حاتمه گرمایی / سحر نورآبادی / حدیث مهدی مقدم

نوبت چاپ: اول - ۴۰-۱

صفحه آراویراستار: صبورا نوری کبیر

مشخصات ظاهری: ۹۷۸ ص

قطع: وزیری

شمارگان: ۵۰۰

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۰۲-۲۲۰۴-۰

قیمت: ۸۰۰۰۰ تومان

چاپ و نشر: نوروزی-۰۸۵۸-۲۲۴۲۲۵۸

حق چاپ برای نویسنده محفوظ می باشد.

فهرست

۵	پیشگفتار نویسنده‌گان
۱۱	مقدمه
۱۳	فصل اول: کودکان استثنایی و تاریخچه آن
۱۵	مقدمه
۱۶	۱-۱. تعاریف کودکان استثنایی
۱۶	۱-۲. تاریخچه کودکان استثنایی
۱۸	۱-۳. طبقه‌بندی کودکان استثنایی
۲۱	۴-۱. برآورد در صد شیوع کودکان استثنایی
۲۲	۴-۲. کودک استثنایی از نظر آموزشی
۲۴	۶-۱. تعریف آموزش و پرورش استثنایی
۲۴	۷-۱. هدف‌های آموزش و پرورش کودکان استثنایی
۲۵	۸-۱. تفاوت‌های فردی و مفهوم عام استثنایی
۲۶	۹-۱. چگونگی سنجش تفاوت‌های بین فردی و درون فردی
۲۸	۱۰-۱. بافت کودک استثنایی
۳۰	۱۱-۱. خانواده و کودک استثنایی
۳۰	۱۲-۱. شناسایی اولیه و برنامه‌های مداخله‌ای زود هنگام کودکان استثنایی
۳۲	فصل دوم: تیزهوشان
۳۵	مقدمه
۳۶	۱-۲. تعریف هوش
۳۶	۲-۲. سابقه‌ی تاریخی تیزهوشی
۳۹	

۴۰	۲-۳. تعریف کودکان تیزهوش و با استعداد
۴۲	۲-۴. شیوه
۴۲	۲-۵. خاستگاه تیزهوشی: وراثت یا محیط
۴۴	۲-۶. خصوصیات و ویژگی های کودکان تیزهوش
۴۶	۲-۷. روش های شناسایی تیزهوشان
۴۸	۲-۸. کودکان تیزهوش مورد غفلت قرار گرفته
۴۹	۲-۹. روش های آموزش کودکان تیزهوش و با استعداد
۵۳	فصل سوم: عقب ماندگان ذهنی
۵۴	مقدمه
۵۵	۳-۱. تعاریف عقب ماندگی ذهنی
۵۶	۳-۲. سیر تاریخی توجه به کودکان کم توان فهمنی
۵۹	۳-۳. سن بروز اختلال عقب مانده ذهنی
۵۹	۳-۴. شیوه
۶۰	۳-۵. کودکان و نوجوانان عقب مانده ذهنی بر اساس درجه هوش، به چهار گروه تقسیم می شوند
۶۲	۳-۶. ویژگی های کودکان کم توان ذهنی
۶۴	۳-۷. عوامل مؤثر در عقب ماندگی ذهنی قبل از تولد
۶۷	۳-۸. عوامل عقب ماندگی ذهنی در هنگام تولد
۶۹	۳-۹. عوامل عقب ماندگی ذهنی بعد از تولد
۷۱	۳-۱۰. آموزش کودکان عقب مانده ذهنی
۷۲	۳-۱۱. اقدامات پیشگیرانه از کم توانی ذهنی
۷۵	فصل چهارم: اختلالات رفتاری
۷۶	مقدمه
۷۶	۴-۱. اختلالات رفتاری

۷۹	۴-۲. رفتارهای بهنجار و نابهنجار
۸۰	۴-۳. طبقه بندی رفتارهای نابهنجار کودکان
۸۱	۴-۴. شیوع اختلالات رفتاری کودکان
۸۲	۴-۵. انواع اختلالات رفتاری کودکان
۸۳	۴-۶. علت‌های اختلالات و دشواری‌های رفتاری
۸۵	۴-۷. مشکلات رفتاری کودکان
۸۵	۴-۸. عوامل بوم شناختی و فرهنگی
۸۶	۴-۹. اضطراب-گوشه گیری و ناپاختگی عاطفی
۸۶	۴-۱۰. پرخاشگری اجتماعی
۸۶	۴-۱۱. بیقراری
۸۷	۴-۱۲. راه‌های درمان اختلالات کودکان
۸۹	فصل پنجم: اختلالات خاص یادگیری
۹۰	مقدمه
۹۰	۱-۵. تعریف اختلال ویژه یادگیری
۹۲	۲-۵. تاریخچه توجه به اختلال یادگیری ویژه
۹۴	۳-۵. شیوع اختلال یادگیری ویژه
۹۵	۴-۵. موانع و دشواری‌های تعریف اختلال یادگیری ویژه
۹۶	۵-۵. طبقه بندی اختلال‌های ویژه یادگیری بر مبنای DSM-IV-IR
۹۹	۶-۵. طبقه بندی نارسایی‌های ویژه در یادگیری
۱۰۲	۷-۵. سبب شناسی اختلال یادگیری ویژه
۱۰۴	۸-۵. کار کردهای اجرایی و اختلال یادگیری ویژه
۱۰۵	۹-۵. پیامدهای کارکردهای اختلال یادگیری خاص

۱۰۶	۱۰-۵. ملاک های تشخیصی اختلال یادگیری خاص
۱۰۸	۱۱-۵. شیوه های درمانی کودکان مبتلا به اختلالهای یادگیری
۱۰۸	۱۲-۵. مداخله و درمان اختلال های یادگیری ویژه
۱۰۹	فصل ششم: معلولیت دیداری
۱۱۰	مقدمه
۱۱۱	۱-۶. سیر تاریخی توجه به کودکان با نقاچص بینایی
۱۱۲	۲-۶. اختلال بینایی
۱۱۳	۳-۶. نقاچص و ناهنجاری های رایج بینایی
۱۱۶	۴-۶. علل نقاچص چشمی
۱۱۷	۵-۶. میزان شیوع
۱۱۷	۶-۶. فرایند شناسایی کودکان دارای نقص بینایی
۱۱۹	۷-۶. ویژگی های کودکان با نقاچص بینایی
۱۲۱	۸-۶. آثار روانی مبتلایان به اختلالات بینایی
۱۲۲	۹-۶. عواملی که در چگونگی توانایی و سازگاری نابینایان مؤثر اند
۱۲۳	۱۰-۶. نکاتی چند در آموزش و پرورش کودکان و دانش آموزان نابینا و نیمه بینا
۱۲۵	فصل هفتم: معلولیت شنوایی
۱۲۶	مقدمه
۱۲۶	۱-۷. سیر تاریخی آموزش کودکان ناشنوا
۱۲۸	۲-۷. تعریف ناشنوا و کم شنوا
۱۲۹	۳-۷. شدت نقص شنوایی
۱۳۰	۴-۷. میزان شیوع
۱۳۰	۵-۷. طبقه بندی ناشنوایان
۱۳۲	۶-۷. سبب شناسی ناشنوای

۱۳۳	۷-۷.ویژگی‌های کودکان ناشنوای و کم شنوای
۱۳۵	۷-۸.آثار روانی مبتلایان به اختلالات شنوایی
۱۳۶	۷-۹.روش‌های آموزش و پرورش دانش آموزان ناشنوای
۱۳۹	فصل هشتم: اختلالات گفتاری-زبانی
۱۴۰	مقدمه
۱۴۰	۸-۱.تعریف گفتار
۱۴۱	۸-۲.اختلال گفتاری
۱۴۲	۸-۳.اختلال زبان
۱۴۲	۸-۴.تاریخچه اختلال‌های گفتاری و زبانی
۱۴۳	۸-۵.عوامل موثر در رشد طبیعی گفتار
۱۴۴	۸-۶.طبقه‌بندی اختلال‌های گفتاری
۱۴۹	۸-۷.اندام‌های گفتاری
۱۴۹	۸-۸. مهمترین اختلالات زبانی و گفتاری
۱۵۲	۸-۹.علل اختلال‌های گفتار و زبان
۱۵۲	۸-۱۰.مدخله‌های آموزشی و درمانی
۱۵۷	فصل نهم: معلولیت جسمی-حرکتی
۱۵۸	مقدمه
۱۵۸	۹-۱.تعریف معلولیت
۱۵۹	۹-۲.پیامدهای معلولیت
۱۶۰	۹-۳.کودکان با ناتوانی‌های جسمی-حرکتی
۱۶۱	۹-۴.تاریخچه کودکان با ناتوانی‌های جسمی-حرکتی
۱۶۲	۹-۵.ویژگی‌های کودکان با ناتوانی‌های جسمی-حرکتی

پیشگفتار نویسندها

همواره یکی از دلایلی که ما نمی توانیم اطلاعات کاملاً مربوط و جامعی در مورد کودکان و دانش آموزان استثنایی به دست بیاوریم این است که معمولاً وقتی با کودک استثنایی مواجه می شویم ذهن ما بخاطر انباسته شدن، از غیر عادی بودن ذهنی یا جسمی کودک پیش داوری می کند و غالباً ویژگی های خاصی که کودکان استثنایی دارند (نابینایی-تاشنوایی-عقب ماندگی و ...) مشخصه اصلی آن ها می شود. متأسفانه اکثر والدین از داشتن چنین فرزندانی احساس شرمندگی می کنند و در قالب موارد سعی در مخفی کردن کودکشان در انتظار عمومی دارند. کودکان استثنایی، کودکانی اند که دارای یکی از دو ویژگی عقب ماندگی ذهنی یا معلولیت جسمانی هستند. این کودکان با تفاوت ها و ویژگی های استثنایی نسبت به دیگر کودکان، در حقیقت از نقطه نظر خصوصیات مختلف جسمانی، ذهنی، روانی، عاطفی، سازگاری اجتماعی و غیره یکسان نبوده و نسبت به دیگران دارای تفاوت های خاصی می باشند. بنابراین آن چه که ما اصطلاحاً «کودک استثنایی» گوییم بدین معناست که کودک از نظر هوشی و جسمی و روانی و اجتماعی به میزان قابل توجهی نسبت به دیگر همسالان خود متفاوت می باشد و نمی تواند به نحو مطلوب حداقل استفاده از برنامه های آموزش و پرورش عادی ببرد. بنابراین قبل از هرچیز باید فکر کنیم مشکلاتی که کودکان استثنایی در زندگی با آن ها مواجه اند چیست؟ کودکان استثنایی ممکن است نتوانند کارهای روزانه و ساده خودشان را مستقلانه انجام دهند. اعتماد به نفس پایینی داشته باشند و چرئت ارائه خودشان را نداشته باشند. در بیرون از محیط منزل و خانوادگی مورد ترحم و حتی تمسخر قرار بگیرند و از لحاظ روانی دچار مشکل شوند. باید توجه کنیم که بسیاری از این کودکان حس و عاطفه قوی دارند. ما برای کودکان استثنایی هدف های درمانی خاصی را در نظر گرفته ایم. برخی از اختلالات قابل درمان بوده و برخی دیگر نیستند. اما باز هم می توان آن ها در حد خاصی متوقف کرد و اجازه پیش روی نداد. یا این که آن ها را با زندگی سازگارتر کرد و توانمند سازی شوند تا حداقل مسئولیت های زندگی را به راحتی و تنهایی انجام دهند. کتاب حاضر از یافته های حاضر علمی و تجارب ارزشمند حرفه ای در قلمرو روانشناسی کودکان استثنایی به دست آمده است که در آن به تعریف کودکان استثنایی، تاریخچه و میزان شیوع کودکان استثنایی، انواع معلولیت ها و روش هایی برای تشخیص، درمان و پیشگیری این معلولیت ها پرداخته شده است. امید است که مطالعه این کتاب

برای همه کارشناسان و پژوهشگران رشتہ آموزش کودکان استثنایی و مخصوصاً والدین این کودکان مفید و موثر واقع شود.